

گفت وگو با امیر خادم، هنرمندی که اکنون تاریخ زنده هنر اصیل قلم زنی بر سنگ در مشهد است

ذوق و هنر در دل سنگ

طنین همتی! نام مشهد در کنار همه چیزهای باارزشی که دارد، با «سنگ هرکاره» یا همان سربانتین خوش تراش گره خورده است؛ سنگی که فقط در دل کوه‌ها یافت می‌شود. هنر تراش و قلم زنی بر سنگ، پیوندی میان رگه‌های سخت کوه و ظرافت دست هنرمند است؛ هنری که استاد امیر خادم، چهار دهه از عمر خود را وقف آن کرده و به پیکر بی‌جان هرکاره، جانی دوباره بخشیده است. خادم میراث دار راهی است که پدرش، محمد خادم، از دهه چهل شمسی در مشهد گشوده بود و با استمراری ستودنی، شغل موروثی را به میراثی هنری تبدیل کرد. هر ضربه قلم و چکشی که او بر تن سنگ می‌زند، نه صرفاً یک تراش است، بلکه آفرینش نقش ونگارهایی چنان پرکار و ظریف است که در نگاه اول، به سختی می‌توان باور کرد این همه نقش، نه با دستگاه و ماشین، که تنها با نیروی دست یک هنرمند چیره‌دست بر سنگ نشسته است. امروز کارگاه و نمایشگاه امیر خادم در گوشه‌ای از مشهد، میعادگاه این هنر اصیل است؛ جایی که ظروف منقوش، تابلوهای سنگی خبره‌کننده و آثار تزیینی نفیس، همگی آراسته به نقش‌های اصیل ایرانی، از دست‌های هنرمندی حکایت دارند که هنوز با وجود بی‌مهری‌ها و به عشق سنگ و قلم، چراغ این کارگاه را روشن نگاه داشته است.

گفت‌وگو روز

ابزاری، که آفرینش نقش ونگارهایی چنان پرکار و ظریف است که در نگاه اول، به سختی می‌توان باور کرد این همه نقش، نه با دستگاه و ماشین، که تنها با نیروی دست یک هنرمند چیره‌دست بر سنگ نشسته است. امروز کارگاه و نمایشگاه امیر خادم در گوشه‌ای از مشهد، میعادگاه این هنر اصیل است؛ جایی که ظروف منقوش، تابلوهای سنگی خبره‌کننده و آثار تزیینی نفیس، همگی آراسته به نقش‌های اصیل ایرانی، از دست‌های هنرمندی حکایت دارند که هنوز با وجود بی‌مهری‌ها و به عشق سنگ و قلم، چراغ این کارگاه را روشن نگاه داشته است.

● قلم‌زنی روی سنگ، از معدن تا هنر هنرمند امیر خادم دربارۀ روند شکل‌گیری آثار قلم‌زنی روی سنگ توضیح می‌دهد: سنگ از معدن استخراج می‌شود و ابتدا به دست سنگ تراش‌هایی می‌رسد که کارشان شکل دادن به سنگ است. آن‌ها سنگ را به شکل ظرف‌هایی مثل لیوان، قندان، شکلات‌خوری یا ظروف دیگر درمی‌آورند. پس از آن، ظروف به دست ما می‌رسد و مرحله اصلی کار یعنی قلم‌زنی آغاز می‌شود. پس از آماده شدن ظرف سنگی، هنرمند قلم‌زن با ابزارهای مخصوص روی سطح آن نقش ایجاد می‌کند.

این نقش‌ها می‌تواند شامل طرح‌های گل و مرغ، نقوش سنتی یا حتی مینیاتور باشد. روند کار با آماده‌سازی سطح سنگ و طراحی اولیه آغاز می‌شود و سپس با قلم‌های مختلف، طرح‌های روی سنگ حک می‌شود. در بسیاری از موارد نیز برای برجسته‌تر شدن نقوش از رنگ یا پرداخت‌های ویژه استفاده می‌کنیم.

او درباره پیشینه هنر قلم زنی بر روی سنگ در مشهد می‌گوید: قلم زنی روی سنگ در مشهد به دهه ۳۰ بازمی‌گردد. در آن زمان فردی پایه‌های این کار را گذاشت و پس از آن هنرمندانی از جمله پدر من و چند نفر دیگر هنر قلم زنی بر روی سنگ را تکمیل کردند و به تدریج به شکل امروزی رساندند.

خادم با اشاره به تلاش مستمر خود در این هنر کهن می‌افزاید: علاقه شخصی، مهم‌ترین دلیل ماندگاری در این حرفه بوده است. من به کارم عشق می‌ورزیدم و با آن زندگی کرده‌ام؛ شاید اگر علاقه نبود، ادامه دادن مسیر ممکن نمی‌شد.

● هنری که به آخرین نسل‌ها رسیده است این هنرمند پیشکسوت معتقد است: قلم زنی روی سنگ در حال رسیدن به آخرین نسل فعالان خود است. فکر می‌کنم ما آخرین نسل‌هایی باشیم که این هنر را انجام می‌دهیم. بعد می‌دانم دیگر افراد زیادی وارد این حرفه شوند. شاید کسانی به عنوان شاگرد مدتی کار کنند، اما اینکه به شکل حرفه‌ای ادامه بدهند، بعد به نظر می‌رسد.

زندگی پای چوبه‌دار

نگاهی به «زنده‌شور»، موفق‌ترین فیلم جشنوار ۱۴۰۴ و گیشه ۱۴۰۵

موفق می‌شود در اواخر پرده نخست، گره مرکزی داستان را با همه ابهام‌هایش به مخاطب بقبولاند. در واقع، فیلم از او می‌خواهد تصمیم نامتعارف و کنش قهرمانانه مرتضی‌زند را، هرچند با کمی ارفاق، بپذیرد.

همین منطق اما درباره خرده داستان‌ها به درستی کار نمی‌کند. بیماری پروانه‌ای یکی از اولیای دم، شکل‌گیری عشق میان قاتل و بیوه مقتول، خیانت همسر شخصیت سارا بهرامی و بارداری همسر شخصیت محمد ولی زادگان بیشتر به برگ‌های تزیینی و هیجان‌انگیزی می‌مانند که در میانه بازی رو می‌شوند تا ضرباهنگ فیلم حفظ شود؛ ضرباهنگی که گاهی برای ادامه حیات به چیزی شبیه تنفس مصنوعی نیاز پیدا می‌کند.

● **بحران نبود توازن**

چند پارگی در پرداخت شخصیت‌های پنج محکوم به اعدام، یکی از معدود نقاط ضعف فیلم‌نامه «زنده‌شور» است. این پنج نفر از نظر پرداخت هم وزن نیستند و دو نفر از آن‌ها آشکارا بی‌رغ‌تر از دیگران و کم‌اثرتر از شخصیت‌های اصلی‌ظاهر می‌شوند؛ بی‌آنکه قصه‌های اختصاصی‌شان به بخشی از هویت و جهان شخصی آن‌ها تبدیل شده باشد.

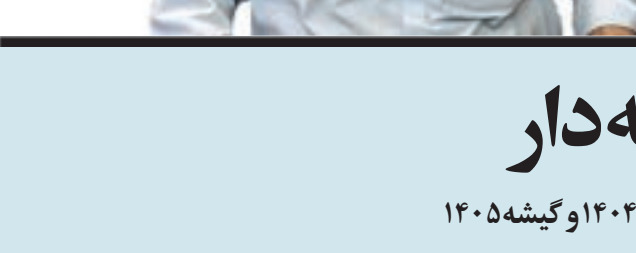
مشهد می‌گوید: قلم زنی روی سنگ در مشهد امروز مهجور و تا حد زیادی گمنام مانده است. ما نتوانسته ایم این شهر را به عنوان مرکزی شناخته‌شده برای این هنر معرفی کنیم. تعداد هنرمندان فعال در این حوزه بسیار محدود است و حتی شاید به تعداد انگشتان یک دست هم نرسد.

وی درباره میزان تولید آثار توضیح می‌دهد: تولید انبوه در این حوزه ممکن نیست، زیرا تکمیل هر قطعه زمان زیادی می‌برد. بسته به اندازه و نوع کار، ممکن است زمان بسیاری صرف ساخت یک اثر شود؛ به همین دلیل، آثار اغلب به صورت محدود تولید و عرضه می‌شوند و بیشتر جنبه سوغات یا تزیینی دارند.

خادم معتقد است: برای حفظ این هنر، وجود متولی مشخص ضروری است تا هم از هنرمندان حمایت‌کند و هم آموزش آن را گسترش دهد. من در آموزش هنر قلم زنی بر روی سنگ هیچ درونی ندارم و همیشه آماده‌ام، اما حفظ یک هنر فقط به عهده یک نفر نیست؛ این کار متولی می‌خواهد تا بتواند آن را زنده نگه دارد.

● هنری که هرگز از مد نمی‌افتد «سنگ هیچ وقت از مد نمی‌افتد.»؛ این هنرمند پیشکسوت با بیان این نکته، درباره ویژگی‌ها و ارزش‌های این هنر می‌گوید: سنگی که من در هنر قلم زنی به کار می‌برم، خاص و منحصر به فرد است و در جای دیگر نمونه مشابه آن یافت نمی‌شود. در گذشته، ظروف بیشتر برای رفع نیازهای روزمره زندگی استفاده می‌شد، اما امروز پس از گذشت دهه‌ها، به مثابه یک هنر ارزشمند و میراث فرهنگی شناخته می‌شود. اکنون این هنر در بازارهای جهانی و اروپایی، آمریکایی و دیگر کشورها، رقیبی ندارد؛ چراکه ظرفیت ارزآوری آن بسیار چشمگیر است. گاهی یک قطعه سنگ قلم زنی شده، ارزشی به مراتب بیشتر از آثاری بر پایه موادی چون چرم، نقره یا چوب پیدا می‌کند. اگر این هنر اصیل نتواند از داخل کشور به بازارهای جهانی راه یابد، فرصتی بزرگ از دست خواهد رفت.

او می‌افزاید: هنر قلم زنی بر روی سنگ یک میراث فرهنگی است که باید به صورت اصولی و با احترام به آن محافظت و عرضه شود. این هنر بر پایه عشق و علاقه استوار است و امیدوارم در پنج سال آینده، در بازارهای داخلی و خارجی جایگاه واقعی خود را باز یابد.

خشک و وظیفه‌گرای نهاد قانون، عملاً کمک چندانی به کلیت اثر نکرده است. این شلوغی گاه دست بازیگران کارگشته‌ای مانند تورج الوند، فرید سجادی حسینی و شبنم مقدمی را نیز بسته است؛ بازیگرانی که می‌توانستند سهم بیشتری در شکل‌گیری ساختمان درام داشته باشند.

● **تجربه، منهای قضاوت** در خوانشی کلی، اگر «زنده‌شور» را فیلمی بدانیم که می‌خواهد قضایاتی مشخص را به مخاطب تحمیل کند یا او را به داوری اخلاقی و حقوقی وادارد، احتمالاً بایک محصول سینمایی ناموفق روبه‌رو خواهیم بود. فیلم‌کاظم دانشی، در این سطح از تحلیل، نه‌آن قدر دقیق است که بتواند یک دستگاه اخلاقی منسجم بسازد و نه آن قدر جزئی‌نگر که همه تصمیم‌های شخصیت‌ها را در منطق جهان خودش توجیه کند.

اما اگر فیلم را یک تجربه سینمایی بدانیم که می‌خواهد مخاطب را به دل جهانی ملتهب ببرد و او را برای مدت درکنا، طرف‌های مختلف درگیر ماجرای قصاص قرار دهد، نتیجه کاملاً متفاوت است. در این صورت، «زنده‌شور» فیلمی کامل و گیراست که می‌کوشد مخاطب را، نه فقط کنار ولی دم و قاتل، بلکه با نماینده دادستان، زندانبان، روحانی زندان و دیگر آدم‌های قصه، هم نوا کند.

● **درخشش در مرکز آشوب** در مرکز این تجربه سینمایی منحصربه‌فرد، بهرام افشاری ایستاده؛ بازیگری که «زنده‌شور» را به یکی از مهم‌ترین ایستگاه‌های کارنامه هنری خود تبدیل کرده است. افشاری، در نقش مرتضی زند (نماینده دادستان)، اجرایی کنترل‌شده و یک‌دست دارد. اجرای او در تمام حدود دو ساعت مدت زمان فیلم استمرار می‌یابد و از آن دست بازی‌هایی نیست که صرفاً به چند لحظه نمایشی یا انفجارهای احساسی متکی باشد. افشاری، در عوض، بار اصلی تنش را روی شانه‌های شخصیت نگه می‌دارد و موفق می‌شود مخاطب را با تردیدها، تصمیم‌ها و وضعیت روانی او همراه کند.

● **تراکم پرسوناژ**

مشکل دیگر «زنده‌شور»، اضافه‌کردن بی‌رویه پرسوناژ به متن قصه است. از این منظر، شمار آدم‌هایی که وارد قاب می‌شوند و از آن بیرون می‌روند، به شکلی مهارنشده زیاد است و همین تکرر در برخی سکانس‌ها به پراکندگی و بی‌انسجامی منجر می‌شود. تفکیک یک روحانی‌ملبس از یک طلبه جوان، دو دختر شخصیت حامد بهداد، دو پدر بزرگ شخصیت محمد ولی زادگان و حتی دو نماینده

نگارستان

برگزاری نمایشگاه نقاشی «کسی اینجاست» در «درخت»

نمایشگاه انفرادی نقاشی وحید عباس زاده فردا پنجشنبه ۵ شهریور ساعت ۱۸ در هنرخانه «درخت» افتتاح می‌شود. این رویداد که «کسی اینجاست» نام دارد تا ۸ شهریورماه ادامه دارد و علاقه‌مندان به هنر نقاشی می‌توانند از ساعت ۱۰ صبح تا ساعت ۱۲ از آثار این هنرمند دیدن کنند.

اخبار هنری مشهد

برنامه موسیقایی «دلشدگان» روی صحنه مشهد

برنامه موسیقایی «دلشدگان» پنجشنبه و جمعه ۵ و ۶ شهریور ساعت ۱۹ و ۲۱ در تالار فردوسی روی صحنه می‌رود. در این اجرای صحنه‌ای اشعدا...زاده اشعاری از محمد علی بهمنی، بیژن ترقی، محمد قهرمان، آرمان نوذری و محمد بهبودی نیا را با آهنگ سازی رامین میلانی می‌خواند.

اجرای صحنه‌ای روزبه آذر در تالار فردوسی

برنامه موسیقایی روزبه آذر در روزهای پنجشنبه و جمعه ۱۲ و ۱۳ شهریور ساعت ۱۹ در تالار فردوسی برگزار می‌شود. این اجرا، روایتی تازه از جهان موسیقایی روزبه آذر است.

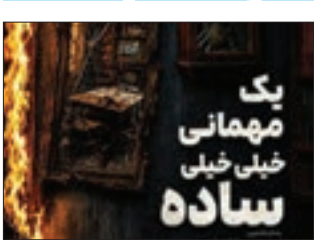
تماشاخانه

پردیس مایان میزبان نمایش «در همین حوالی»

نمایش اجتماعی «در همین حوالی» از پنجشنبه ۵ شهریور ساعت ۱۹:۱۵ در سالن ایراندخت پردیس تئاتر مایان روی صحنه می‌رود. در این اثر که به نویسندگی حسام حج‌گذار و اسماعیل بایگی و کارگردانی حسام حج‌گذار است، بازیگرانی چون اسماعیل بایگی، فهیمه نوروزی، مریم درویش، سید هادی سردهسته، مازیار سردهسته و علی آربن هنرنمایی می‌کنند.

آغاز اجراهای «یک مهمانی خیلی خیلی ساده» در «آکتور»

اجراهای تئاتر کمدی «یک مهمانی خیلی خیلی ساده» به کارگردانی محمدحسین اتحادیان

مقدم و بهزاد مشهدی زاده از سوم شهریور ساعت ۱۸ در سالن شماره یک پردیس آکتور آغاز شده است. در خلاصه نمایش این اثر دانشجویی آمده است: «ما فکر می‌کنیم این مهمونی خودش یک شوخی مرسوم مهمونی باشه، که در بستر یک مهمونی بزرگ تر قرار گرفته است.» در این نمایش فرحناز بی‌غم تبریزی، علی اسفراینی، محمدرضا فولادی، میلاد خرسندی، مهنوش دهقانیان، الناز ثنائی، مارال یوسفی و بهزاد مشهدی زاده بازی می‌کنند.

«قضاوت گذرا...» روی صحنه تماشاخانه «فردوس»

نمایش «قضاوت گذرا یا اعترافات آقای کی‌نه» به‌کارگردانی محمدرضا امیری از جمعه ۶ شهریور ساعت ۲۰:۳۰ در تماشاخانه فردوس روی صحنه می‌رود. در این اثر بازیگرانی چون امیر نخواستلی، حمید غلامپور، حمید جندقی، محمدرضا سعادت، احسان رضوی، آزاد خراسانی، محمد عطاپور، عرشیا رجیبان، فرناز دهقانپور، نجمه درودگر، ترنم لطفی، ارمغان افشاریان، نازنین حسینی، لیلایا هری، اسما علیزاده و ندا رازنهان هنرنمایی می‌کنند.

اجرای یک اثر موزیکال برای کودکان و نوجوانان مشهدی

تئاتر کودک و نوجوان «شنل قرمزی» به نویسندگی و کارگردانی مریم عباسی از جمعه ۶ شهریور ساعت ۱۸ در تماشاخانه داود کیانپان روی صحنه می‌رود. در این نمایش موزیکال ۴۵ دقیقه‌ای ته‌مینیه بهلول، آتنا لشگری، الهام لشگری، آوا سادات سیدیان، سیدشروین سیدیان، حانیه الهی، سمانه عبدی، محتا جبلی، فهیمه یحیی‌زاده و مریم عباسی بازی می‌کنند.

یک نمایش اجتماعی روی صحنه مایان

نمایش اجتماعی «رگبارهای آخر وقت» به نویسندگی و کارگردانی اسماعیل بایگی از سه شنبه ۳ شهریور ساعت ۱۸:۳۰ اجراهای خود را در سالن ایراندخت پردیس تئاتر مایان روی صحنه می‌برد. در این نمایش مریم درویش، اطهری نیا و حسن حج‌گذار بازی می‌کنند.